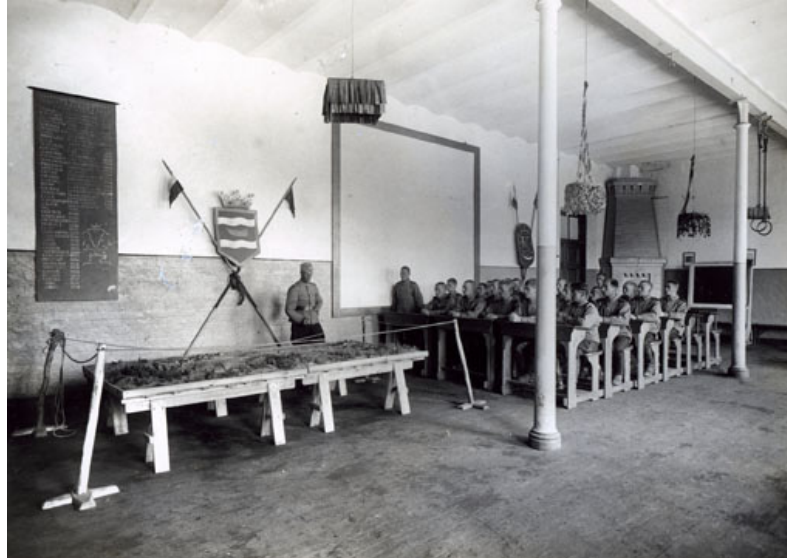

OPETTAJAN OPAS

Tervetuloa tutustumaan ratsuväen elämään Lappeenrannan Rakuunamäellä

Hei Hoplaa!-sivuilla on paljon ratsuväkeen liittyviä valokuvia ja myös paljon tietoa. Kaikkea ei yhdellä tai kahdella tunnilla ehdi käydä lävitse vaan aihetta voi lähestyä useammasta eri näkökulmasta ja aihetta voi käsitellä eri aineiden tunnilla (esim. historia, ympäristöoppi, äidinkieli ja kuvaamataito). Eri aihealueita voidaan käydä lävitse yhdessä pienempien koululaisten kanssa opettajan johdolla, vanhemmat oppilaat voivat tutustua sivuihin itsenäisesti.

Tähän oppaaseen on koottu vinkkejä eri luokka-asteiden opetukseen sekä kerätty tehtäviä eri ikäryhmille. Ennen sivuston käyttöä opetuksessa suositellaan, että opettaja tutustuu rauhassa sivustoon ja sen sisältöön. Tällöin hän pystyy hyödyntämään sivustoa opetuksessa parhaiten. Ratsuväkeen ja armeijaan liittyy paljon erityissanastoa, joiden kanssa oppilaat saattavat tarvita opettajan tukea myös itsenäisessä työskentelyssä. Osin kuvitetusta sanastosta on apua. Hei Hoplaa! -sivuista saa tietoa myös Lappeenrantaan ja Rakuunamäelle suuntautuvan retken suunnitteluun.

Taustaa

Lappeenranta on ollut pitkään tunnettu varuskuntakaupunkina ja ratsuväen kotipaikkana. Aivan keskustan tuntumassa sijaitsee Rakuunamäen alue, jonka tunnistaa kasarmialueeksi punatiilisistä talli- ja kasarmirakennuksista. Alueelle on rakennettu viime vuosien aikana useita uusia asuinrakennuksia, mutta paljon vanhaa on vielä nähtävillä. Osa vanhoista talleista ja muista rakennuksista on muutettu asuin- ja toimistokäyttöön. Osa rakennuksista on vielä varuskunnan käytössä.

Viime vuosisadan alkupuolella Lappeenranta oli vielä pikkukaupunki, jonka elämää ratsuväen läsnäolo vilkastutti. Lappeenrannassa palveli tällöin ratsuväkeä kahdessa eri joukko-osastossa Hämeen Ratsurykmentissä ja Uudenmaan Rakuunarykmentissä. Varusmiespalvelustaan suorittavia kutsuttiin yksikön mukaan joko ratsumiehiksi tai rakuunoiksi. Alueella oli enimmillään yli 1500 miestä ja hevosta. Keltaisilla kauluslaatoilla varustettuja rakuunoita palveli asevelvollisina Lappeenrannassa 1980-luvun lopulle asti ja vuonna 2007 varusmieskoulutus käynnistyi uudelleen. Ratsuhevosten hyödyntäminen loppui kuitenkin toisen maailmansodan jälkeen. Rakuuna-nimitys näkyy kaupunkikuvassa edelleen, on rakuuna-nimellä varustettua kauppaa ja pizzapaikkaa. Samoin katuja on nimetty ratsuväen mukaan etenkin Leirin kaupunginosassa, sieltä löytyvät mm. Ratsukatu, Ratsumestarinkatu, Upseeritie ja Marssitie.

Oppilaita saattaa tämä aihepiiri kiinnostaa monesta syystä. Mahdollisesti oma isä, isoisä tai isoisan isä on suorittanut asevelvollisuuden rakuunana tai ratsumiehenä ja oppilas on saattanut kuulla tarinoilta tältä ajalta. Isovanhempien albumissa saattaa löytyä myös samankaltaisia mustavalkoisia kuvia armeija-ajalta. Lappeenrantalainen tai lähialueella asuva oppilas on saattanut käydä alueella ja miettiä mitä alueella on tapahtunut aiemmin. Oppilaat ovat saattaneet myös nähdä kesäisin Lappeenrannassa ratsastavia univormupukuisia ratsukoita. Toisia kiinnostavat taisteluharjoitukseen ja sotaan liittyvät asiat ja toiset ovat enemmän kiinnostuneita hevosista ja muista eläimistä. Joillekin rakuuna saattaa olla paremmin tunnettu mausteena, mutta sanan toisesta merkityksestä on syytä kertoa.

Sivustossa liikkuminen

Sivustossa voi liikkua vapaasti oman mielenkiinnon mukaan, pienempiä voivat kiinnostaa vain valokuvat ja isompia saattaa jo historia ja muut taustatiedot kiinnostaa. Opettaja voi itse päättää missä järjestyksessä edetään. Sivustossa pystyy liikkumaan seuraavasti:

- valokuvia pääsee katsomaan klikkaamalla etusivun kuvia tai aiheen nimeä, kuvasivut toimivat sivupalkkia alaspäin vierittämällä
- sivulta pääsee pois joko klikkaamalla otsikkoa Hei Hoplaa! tai sivun alareunassa olevaa takaisin linkkiä
- yläreunan lisätietoja pääsee tutkimaan klikkaamalla aihetta
- jos eksyt sivustossa, niin Hei Hoplaa!-otsikkoa klikkaamalla pääsee aina palaamaan takaisin etusivulle

Isoimmat oivaltavat varmasti liikkumisen itse, mutta pienemmille tämä on syytä neuvoa.

Vinkkejä ja tehtäviä alaluokille

1-2 luokkalaiset voivat käydä tutustumassa sivuihin opettajan johdolla esim. siten, että heijastetaan näyttö taululle kaikkien nähtävillä ja opettaja lukee kuvatekstit. Kuvista ja niiden tapahtumista voidaan keskustella yhdessä. Opettaja voi valita etukäteen kuvat, joista keskustellaan. Sopivia kuvaryhmiä ovat Hevosen hoito, Ratsastus, Perheet ja lapset sekä Muut eläimet. Sivustoilla voidaan käydä, jos ollaan suunnittelemassa retkeä alueelle tai tutustumaan muuten lähiympäristöön ja omaan kaupunkiin.

3-4 luokkalaiset voivat tutustua asiaan samoin kuin nuoremmat oppilaat aluksi ohjatusti ja yhteisen esittelyn jälkeen voivat katsoa vaikka ryhmissä kuvia lävitse osana esim. ympäristöopin tuntia.

5-6 luokkalaiset tutustuvat jo oman perheen ja kotiseudun historiaan. Sivuihin voidaan tutustua ensin opettajan johdolla ja sen jälkeen itsenäisesti. Oppilaat voivat tutustua kaikkiin kuvaryhmiin vapaasti mielenkiinnon mukaan.

Pienempien tehtävät liittyvät jokapäiväiseen arkeen, hevosten kanssa toimimiseen sekä kasarmialueella elämiseen. Kysymyksiin löytyvät vastaukset kuvasivuilta ja mielikuvitustakin saa käyttää. Opettaja voi valita omalle luokka-asteella seuraavista parhaiten sopivat tehtävät. Aihetta voidaan käsitellä myös kuvaamataidon ja äidinkielen tunnilla.

1. Olet nyt nähnyt paljon mustavalkoisia kuvia ratsumiehistä ja hevosista. Osaatko piirtää seuraavat kuvat värillisinä? Jos et tiedä oikeita värejä, voit käyttää mielikuvitusta.

Piirrä ratsumies, jolla on luurankotakki ja sapeli.
Piirrä ratsumies ja hevonen.

2. Mitä muita eläimiä muistat nähneesi hevosten lisäksi sivuilla?

3. Miten Rakuunamäellä eläneet upseerien lapset leikkivät?

4. Montako hevosta olet nähnyt yhtä aikaa aikaisemmin? Kuvittele näkeväsi yhtä aikaa 1500 hevosta. Kuvaile minkälaisia ääniä kasarmialueelta on kuulunut. Komentoja, hevosen hirnuntaa ja mitä muuta? Miltä tallissa on mahtanut tuoksua?

5. Mitä muuta kasarmialueella tehtiin ratsastuksen ja hevostenhoidon lisäksi?

6. Mitä ratsumiehet tekivät vapaa-aikana?

7. Valitse sivuilta suosikkikuvasi ja kirjoita siihen liittyvä lyhyt tarina.

Vinkkejä ja tehtäviä yläluokille

Yläluokkalaiset tutustuvat historiassa tarkemmin Suomeen Venäjän keisarikunnan osana sekä aikaan ennen toista maailmansotaa. Heille soveltuvat kaikki kuvaryhmät, sanasto sekä historiaosiot. Historiatekstit sisältävät hyvinkin tarkkoja yksityiskohtia, mutta suomalaisen ratsuväen historia on hyvin monivaiheinen eikä sitä voi yksinkertaistaa. Lisäksi on tietoja Leirikentän historiasta sekä suomalaisen hevosen roolista sodassa. Tekstit sopivat lisämateriaaliksi oppimateriaalin rinnalle. Oppilaat voivat lyhyen johdannon jälkeen tutustua sivuihin itsenäisesti.

1. Millainen oli hevosen päivä ratsuväessä? Mitä on mahtanut tapahtua päivän aikana upseerin hevoselle, vetohevoselle tai alokkaan hevoselle? Kirjoita tai kerro.

2. Valitse jokin kuva sivustosta. Mieti ja kirjoita mitä on mahdollisesti tapahtunut ennen kuvan ottamista ja mitä on tapahtunut sen jälkeen?

3. Kumpia hoidettiin paremmin ratsuväessä hevosia vai miehiä? Miksi?

4. Lue linkin takana olevat uimaopetusohjeet vuodelta 1898. Voiko vanhoilla ohjeilla vielä oppia uimaan vai onko niissä jotain kummallista? Uimaopetusohjeet. Uimaohjeet myös oppaan lopussa.

5. Miksi hevonen oli tärkeä sodan aikana?

6. Voisiko hevosta käyttää edelleen armeijassa ja mihin tehtäviin? Olisiko hevonen ekologinen vaihtoehto, hyvät ja huonot puolet verrattuna moottoriajoneuvoihin?

7. Lue Leirikentän eli lentokentän historia. Mitä kaikkea alueella on tapahtunut ennen lentokenttätoiminnan alkamista?

Ristikot

Ristikot on tarkoitettu 5-6-luokkalaisille ja yläluokille. Oppilaiden on syytä tutustua sivustoon ensin ja sitten vasta jaetaan ristikot täytettäväksi. Ristikot voi täyttää vain tulostettuina. Ristikot voi ladata ja tulostaa joko värillisinä tai mustavalkoisina linkkien takaa. Oikeat vastaukset löytyvät oppaan lopusta.

5-6 luokat: Vastaukset kysymyksiin löytyvät kuvaryhmistä: hevosen hoito, ratsastus ja muut eläimet

Yläluokat: Vastaukset kysymyksiin löytyvät kuvaryhmistä sekä sanastosta.

Aiheen laajennus

Vanhoihin valokuviiin liittyy aina myös tarinoita, joko niiden kuvaamista henkilöistä tai kuvaustilanteesta. Luokassa voidaan tarkastella oppilaiden perheen vanhojen valokuvia ja keskustella niihin liittyvistä tarinoista. Jokainen voi tuoda vanhan valokuvan ja kertoa siihen liittyvän tarinan. Aihe voidaan valita luokan kiinnostuksen mukaan vaikka teemalla: pappa armeijassa, mummo pienenä lapsena tai mummolan lemmikit. Kuvista voidaan skannaamalla tehdä luokan seinälle yhteinen kuvakollaasi. Tehtävän tarkoitus on myös houkutella oppilaita tutustumaan vanhempien tai isovanhempien kanssa perheen vanhoihin valokuviiin ja tutustumaan oman perheen historiaan.

Sivustossa on ilmakuvia ja vanhoja karttoja Rakuunamäen alueesta. Kuvia katsomalla voi pohtia miten alue ja kaupunki ovat muuttuneet vuosien kuluessa. Jos mahdollista tehkää retki alueelle ja miettikää mitä kaikkea alueella on säilynyt ja mitä missäkin rakennuksessa on mahtanut tapahtua.

Ristikoiden oikeat vastaukset

5-6 luokat:

1. puuhevonen, 2. valkoiset, 3. Popi, 4. vikellys, 5. talli, 6. suomenhevonen, 7. possu tai pässi, avainsana hoplaus

Yläluokat:

1. ratsumestari, 2. hurmahousut, 3. upseerikerho, 4. sairastalli, 5. luurankotakki, 6. hoplaus, 7. hakkapeliitta, 8. hiihto, 9. ratsaturkki, 10. sikamajuri, 11. sotilaskoti, avainsana muistikirja

LIITE:

MITEN OPETETAAN MIES JA HEVONEN UIMAAN

Ohjesääntö uimaharjoituksista vuodelta 1898, miesten ja hevosten yksitellen opettaminen

Kirjoitusasu alkuperäinen, lopussa sananselvityksiä.

Yleisiä osoituksia

Uimaharjoitukset jaetaan kahteen jaksoon:

- I) miesten ja hevosten yksitellen opettaminen, ja
- II) kokonaisten väen-osien opettaminen

Opetettaessa tulee noudattaa säädettyä järjestystä. Harjoitusten lukumäärä riippuu ilmanalasta. Hyviä uimareita ja niitä hevosia, jotka osaavat uida, on harjoitettava harvemmin kuin sellaisia, jotka eivät osaa uida. Jos uimaharjoituksia on pidetty kaksi päivää peräkkäin, niin on kolmantena välttämättömästi levättävä, s.o. silloin ei saa harjoittaa uintia.

I JAKSO

Miesten ja hevosten yksitellen opettaminen.

Tämän harjoitusjakson lopullinen tarkoitus on opettaa, jos mahdollista, kaikki miehet ja hevoset uimaan yksitellen vähintäänkin 40-50 syltä (85-105 metriä): miehet – ilman aseita, varusteita ja vaatteita, hevoset satuloimatta. Niiden miesten, jotka ovat oppineet uimaan, ei tule ottaa osaa toisen jakson harjoituksiin, vaan heitä edelleenkin harjoitettava yksitellen muista erillään. Tämä säännön laiminlyönnistä voi seurata ei ainoastaan, että koko opetus viivästyy, vaan myös onnettomuuden tapauksia.

Eskadroonan kaikki miehet ovat jaettava kolmeen luokkaan; a) sellaiset, jotka osaavat uida siksi, etteivät opetusta kaipaa, ja jotka voivat olla toisten opettajina, b) sellaiset, jotka uivat huonosti ja c) sellaiset, jotka eivät ensinkään osaa uida. Opetettavista pidetään luettelot ja ovat edistystä osoittaneet siirrettävät alemmasta luokasta korkeampaan. Hevosista on myös pidettävä luettelot. Näistä luetteloista voi aina päättää millä menestyksellä harjoituksia on pidetty ja missä määrin väen-osa yleensä kykenee uimaan.

I:sen jakson harjoitukset eivät saa kestää kauan, kaikkiaan 10-30 minuuttia, eikä niitä saa pitää kylmemmällä säällä tai kylmemmässä vedessä kuin 14 Reaumuria. Harjoituksia varten on valittava sellaisia paikkoja, joissa on puhdas, juokseva tahi lähdevesi, mukavat laskeutumis- ja nousupaikat, tasainen pohja ilman vesikasveja ja joissa ei käy väkevää virtaa.

Opettajille on annettava vapaus valita opetustavat, ne kun täydellisesti riippuvat käytännöstä. Ehdottomasti kielletään ainoastaan kaikenlaisten kohojen (härän rakkojen, olki- tahi kaislakimppujen, lautojen y.m.s.) käyttäminen; opettava on saatava omin voimin pysymään veden päällä. Käytännöllisin opetustapa, uimaan opettaessa on seuraava: Opettavaa kannatetaan vedessä vyöllä (mitä leveämpi, sitä parempi), johonka on kiinnitetty nuora, jonka toisessa päästä opettaja pitelee. Opettaja seisoo telineellä (tahi lautalla), joiden toinen pää ulottuu siksi syvälle, ettei mies siinä pohjaa. Hän hellittää nuoraa aina väliin ja pakoittaa siten uivan omin voimin pysyttelemään

veden päällä. Kun miehet ovat oppineet pysymään veden päällä, pitää heidän omin voimin uida lyhyempiä tai pidempiä matkoja, jotka tehdään yhä pitemmiksi ja pitemmiksi. Niitä hevosia, jotka eivät halua mene syvälle, kuletetaan juoksutusnarussa veneen perässä; hevoselle annetaan juoksutusnuoraa kahden hevosen pituudelta. Niille hevosille, jotka eivät osaa uida, tehdään sama tempu. Hyödyllistä on antaa hevosille joka harjoituksen perästä kauroja tai leipää kehoitukseksi. Ne hevoset jotka osaavat uida, ovat pakoitettava uimaan vastakkaiselle rannalle, etteivät tottuisi pahaan tapaan kääntyä taipaleelta takaisin. Hevosia uimaan opetettaessa on noudatettava ankaraa järjestystä ja hiljaisuutta. Niitä hevosia, joita vaivaa umpihenkisyys, ei ole vietävä uimaan.

Kun sekä miehet, että hevoset ovat oppineet uimaan vähintäänkin tuon ylempänä mainitun matkan, voidaan I:nen harjoitusjakso pitää läpikäytynä. Upseerien, jotka eivät osaa uida, tulee opetella niiden toverien johdolla, jotka ovat hyviä uimareita.

väen-osa = osasto, ryhmä, joukkue

ilmanala = säätila

s. o. = se on, siis, toisin sanoen

syli = vanha pituusmitta, n. 1,83 metriä

eskadroona = ratsuväen perusyksikkö, n. 150 miestä

Reaumur = vanha lämpötila-asteikko, 14 Reumuria vastaa 17,5 celsiusastetta

väkevä = voimas

koho = kelluke

y.m.s. = ynnä muiden sellaisten

pohjata = ulottua pohjaan

kulettaa = kuljettaa

kehoitus = palkkio

taipale = matka

umpihenkisyys = itsepäisyys, vaikea luonne